

LA DESPĂRTIREA DE AGĂRIBICEANU

Sculptură de ION IRIMESCU

scriitor popular care a fost Ion Agăribiceanu și astăzi pe membrii familiei, pe prietenii și pe nenumărații săi cititori că-l vom păstra o amintire neștersă.

În cuvântul său, acad. Zaharia Stancu analizând monumentală opera literară a dispărutului a făcut, printre altele, următoarea constatare: "Cantitativ, opera lui Agăribiceanu o egalează aproape pe a lui Sadoveanu, și o lasă în urmă, la mari distanțe, pe a celor mai mulți contemporani și urmași. Cantitativ, desigur, nu decide valoarea unei opere, dar el este, totuși, un semn al forței unei personalități, o caracteristică a unei structuri spirituale, care, când se însoțesc cu o înaltă conștiință scriitoricească și ornesească, nu pot fi trecute cu vederea.

În opera lui Agăribiceanu există însă numeroase valori calitative, care vor rezista multă vreme de aci înainte. Acestea se datoresc, în întregime, legăturii neîntrerupte pe care scriitorul a păstrat-o cu viața poporului său, cu viața satului ardelen, a oamenilor mulți, exploatați și necăjiți de care i-a fost dat să fie înconjurat cea mai mare parte a vieții sale. Aceste surse ale inspirației sale, Agăribiceanu nu le-a abandonat și nu le-a trădat nicodată, chiar dacă în înțelegerea mai adâncă a dramei poporului, pe care a cercetat-o neobosit, și-au făcut loc unele idei greșite și nu puține speranțe deșarte, prin nimic justificate de adevărul științific și de dezvoltarea istorică.

Ne rămân, și vom păstra, din opera lui Agăribiceanu, numeroase, foarte numeroase pagini prietene la viața grea a țărânului român, la exploatarea nemilosă la care era supus, la demascarea regimului care făcea posibile, agravându-le și înmulțindu-le zădărnice, destine ca alea ale eroilor navelor sale: Fețeleaga, Luminița, Gruia, Popa Man, Intr-o casă, Bătrina, Cerșetorul, Deslețear, Moșul, Dura Lez, Mărin, Glas de durere, Fîșpanul, Teleguț, Virărea, Așa de singur, Copilul Chirei, Nica, Mortul, și nenumărate altele, imposibil de enumerat aici, care constituie un patrimoniu voluminos și înalt artistic, Proprietate, Spera, Căpșuri de ceasă, tînturi, care, prin ele însele, ne declară răspicat că scriitorul a știut să vadă adevărata valoare a vieții țărânești sub orinduirea burgheză-moșierească, și că a înțeles s-o înfățișeze, fără concesi, fără tăceri complementare, fără nici un fel de fard și de grimă. Sintem cu toții de acord, critica și istoria literară sînt de acord și ele, că Ion Agăribiceanu trebuie recunoscut ca un maestru al navelor și schiței realiste, al așa numitului gen scur.

Președintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R., acad. Mihai Beniuc lîndu-și și cu adîncă emoție rămas bun de la marele dispărut a spus: "Am venit să-i spunem bucurii noastre Ion Agăribiceanu cuvîntul despărțirii. El greș să rostim acest cuvînt încărcat de durere, lîngă fruntea înghetată, lîngă mîna nemîncată care pînă mai ieri punea atîta omie, atîta conștientă atîta nepieritoare frumusețe în cuvînt. Viața lui, înfruptare de pilduitoare înălțime morală, măzduț impietată în zănușele seculare ale celor obșugi și apăsați, a lăsat și a rodit pe trunchiul vigoros al poporului nostru și s-a înscris cu armonia ei cnează în însemnă major al timpului nostru. Se poate mîndria mai mare? Ion Agăribiceanu nu și-a lăsat sufletul umbrat de mîndrie deșartă. Mîndria e a noastră, că l-am avut ca om între noi, că a mers împreună cu noi, mîndria e a poporului nostru, că opera lui Agăribiceanu, operă de proporții naționale și de rezonanță ce duce gloria literaturii românești departe peste hotare, este și rămîne printre noi. Ca scriitor, ucenic, și tovarăși ai săi, sintem mîndri de gloria sa și de îndreptățită lămură reversată peste ani săi din urmă ca o recunoaștere, ca o recunoștință.

Sintem pătrunși de neajmurtă dragoste și de profund respect, ca cititori, în fața operii aceluia care a făcut ca în fiecare filă a cărților sale să vibreză dragostea de om, și care, la adînci bătrîneți, înțelegînd rosturile istoriei, a ținut pasul cu cei ce strălucesc viitorul țării și s-a bucurat din inimă alături de ei.

Noi, cei care l-am cunoscut, știm, ca și în această bucurie, el dă glas bucuriei acționa care prin vesele s-au străduit și au luptat să fie drepte, și nu mai fie asuprite, să fie munca și truda recunoscută și prețuită. Din lumina ochilor săi grăia încrederea în forța creatoare și nescăpată a poporului nostru, în priceperea și hărnicia oamenilor muncii care și-au luat destinul în propriile lor mîini, însemnându-și cu victorii drumul în era socialismului; grăia înalta stază pentru conducerea înțeleaptă și fermă a țării. Noi nu vom uita această lămură, iar cînd, la sărbătoarea de 30 de ani de viață ai săi, al marelui scriitor Ion Agăribiceanu, ne-am mîngiat cu înțelegere și simțăm că din ea se răsună și obida răzurnată a băștinașilor ce suferim de mîntălele pămîntului săi scoscut bogăție pentru alții, și suferința înfrîntă a clacșilor ce trudeau pe ghe și soacă roade pentru alții, și voinicelul înfruptare ale cărturarilor cinstiți depuși să samene nădejdea și crezul în viață și în om.

Te cutremură gîndul că Ion Agăribiceanu, cu dărnicia inimii sale deschise, cu lărga sa înțelegere pentru tot ceea ce este nou și frumos, pentru tot ceea ce înseamnă tinerete și creație, nu va mai fi printre noi. Ne va lipsi cuvîntul său cugețat cu temelie, sau mereu în slujba idealurilor omenești, felurilor umanității pe care o vedea propagînd înfrîntă în pace.

Am vrea să aducem o mîngiere familiei sale, soției dragi, copiilor iubiți, dar astfel de pierderi nu pot fi înlocuite prin nici un fel de cuvinte. Și totuși, în durerea lor, el pot fi mîndri că Ion Agăribiceanu

lasă țării și poporul său o moștenire mai trainică decît bronzul, clădită an de an, carte cu carte, cuvînt de cuvînt, în tezaurul culturii românești și înscrisă în milioane și milioane de inimi.

Plecat din satul său, fiul oamenilor de rînd a făcut un drum lung, dar pe unde a trecut, a lăsat un cuvînt bun și, ca scriitor, el a trecut în anii din urmă pe la vetrele tuturor, în cărțile sale. Cuvîntul său de mare meșter al scrisului și de om înțeles al timpului său, arde pe aceste vetre. Căldura cuvîntului său multe lacrimi trebuie să usuce astăzi, lacrimi de prieten, de admiratori ai săi. Dar făcînd acest cuvînt lămură și parcă ne îndeamnă: "Oameni, iubiți viața și fațea-o mai bună, mereu mai bună!"

Nol te vom asculta, Ion Agăribiceanu, azi, cînd ne apăsăm fruntea în fața tăcerii tale celei mari, și ne ridicăm cu gîndul la nemurtoarea ta operă de om al scrisului românesc.

Fie-ți amintirea binecuvîntată, precum opera ta este izvor de frumusețe și de înțelepciune, pentru cei de azi și pentru generațiile care vin.

La sfîrșitul mîngîului de doliu, în acordurile marșului funebru, scrierul cu corpul neînșufleț al lui Ion Agăribiceanu, purtat pe brațe, a fost așezat pe carul mortuar. Cortegiul funebru s-a îndreptat apoi spre cimitirul mare al orașului. Aici, scriitorul Mircea Zăciu a adus un ultim omagiu creatorului Ion Agăribiceanu, reliefînd, printre altele, faptul că "apreciată prea puțin în trecut, nedreptățită mai adesea, opera tumultuoasă a lui Agăribiceanu crește mereu în prestigiu și notorietate. A fost una din mîngîierile ultimilor ani de viață al maestrului. Restituirea și punerea în adevărată lămură a valorilor făurite de Ion Agăribiceanu, le datorăm politici promovate de partidul nostru."

În continuare, Mircea Zăciu a arătat că "după Săveici și alături de Liviu Rebreanu, Ion Agăribiceanu reprezintă una din valorile prozei transilvănene care s-a impus pe plan național, trăsînd o brazdă adîncă și mănoasă. Prin complexitatea problemelor dezbătute, prin tendința de a ru scăpa nimic din frământarea lumii contemporane, dar nici din disciplina adevăratelor umane generale, Agăribiceanu redă artele, noi teritorii, deschizînd totodată multiple căi pentru cei ce veneau în urma lui: un Pavel Dan, un Ion Vlașcu și unii din tinerii noștri prozatori de azi. De aceea prezența lui Ion Agăribiceanu nu se rezumă la o sumă statistică — și cit de impresionantă e aceasta! — de opere și colaborări aproape zilnice la publicațiile din țară, de la 1900 încôace, ci semnifică actul laborios, perseverent al artistului conștient de misiunea ce-i revine în neîntrerupta primire cu forțe noi, proaspete, a literaturii naționale... Alături de marii creatori ai veacului său, un Sadoveanu, Tudor Arghezi, Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Gala Galaction, Agăribiceanu a apărut proza românească de alianțarea decadentă, de imixtiunile unui spirit antiumanist, de asalturile unei ideologii degradante. Opera lui era concepută ca un baraj și chiar dacă nu toate echizele acestuia erau perfect închise, construcția în ansamblu ei, prin masivitate și suprafață, asigură zăgazul. Apropoarea unui asemenea artist de jeliurile majore ale culturii noastre socialiste, va apărea așadar întodeuna drept evoluția firească, armonioasă a unei personalități ce-și căuta împingerea. Atasamentul său la bătaia noastră prezentă a fost semnul unei depline sincerități umane, al orientării ce caracterizează pe artistul autentic."

M. Zăciu a încheiat cu următoarele cuvinte: "Slujindu-și poporul cu credință și demnitate, Ion Agăribiceanu ne lasă o operă ce va supraviețui timpului; iar amintirea omului, perpetuată în memoria generațiilor, va rămîne o pildă etică de mare frumusețe. Acum cîteva zile, absolvenții Facultății de Filologie de la universitatea clujeană au botezat promoția lor cu numele lui Ion Agăribiceanu. Promocția Agăribiceanu — iată un titlu care s-ar potrivi și raulura dintre scriitorii noștri tineri. Și acestia, în alt plan, și duc mai departe amintirea. Pentru noi, rîul sinistru, rîul Lethe nu există."

Lîndu-și rămas bun de la marele prozator, Ion Agăribiceanu, numeroși săi cititori și alături de ei, scriitorii noștri îl vor păstra pentru totdeauna în inimile lor.

REP.

Flori de măr Fotografia: DAN GRIGORESCU

SILVIAN IOSIFESCU: "Momentul Caragiale"

PE SCURT DESPRE CĂRȚI

Dupădînd obiectivele testinase ale monografiilor sale mai vechi despre Caragiale, Silviu Iosifescu realizează aici o carte de literatură vie, care conține câteva elemente principale pentru o viitoare cercetare exhaustivă a vieții și operei marelui scriitor. Monografia populară și destinate răscolii costelui istoric, implicărilor diverse în apocă, raporturilor cu mișcarea literară și literaturii lui Caragiale în lumina, premedităților lui Caragiale, extul lui Caragiale la Berlin etc. Temele sînt cercetate în profunzime, cu acuritate, subliniind în interpretarea multor detalii culesse, ca capacitatea de a duce studiul la rezultate care să constituie o contribuție științifică reală, de prim ordin. Din cercetarea de față, din setea de detaliu, subliniind în interpretarea multor detalii culesse, ca capacitatea de a duce studiul la rezultate care să constituie o contribuție științifică reală, de prim ordin. Din cercetarea de față, din setea de detaliu, subliniind în interpretarea multor detalii culesse, ca capacitatea de a duce studiul la rezultate care să constituie o contribuție științifică reală, de prim ordin.

Fl. M.

ION RAHOVEANU: "Cerule dintre noi"

PE SCURT DESPRE CĂRȚI

Ion Răhoveanu cultivă și la acest volum sobrietatea gustului literar, rămînd discret și echilibrat în expresie, comunicînd adesea faptele și sentimentele pe care străduie să le facă a vorbi prin natura lor impresionantă. Relașun imnurilor, cântecelor / Cesele marelui le-am simțit / Înțeleg amonice clădituri, unice, / Într-o noapte aceluia pămînt ("Urbanistica").

Modalitatea aceasta are însă și severul negativ: mîntăritura lirică devine fiară și acronologia, însoțirea omeliei nu se transmite dintr-o dată poezia a scriitorului, asemeni unui desen văduvit de senzații mîcșate profunde. Din această cauză, dramatismul unor scene mai mult se întărește decît se simte și înțelegem oclă de generozitate, nu devin substanțiale lirice. "Bomba în oraș se-aprîndă și el moare de trei zile. / Azi clădit și lîri și cîntec, bălăciți cîci și copile / Evadezi din apăsutul ce te-apăsă și te doare. / Azi, rădăcînt un copil vităd să-l opăzești dintr-o doare." (Adăpost de tragedie).

Reștia pariale înalte autorul la poezia anti-bolșevică și antic-sovietică, însă însă evocarea e umoristică și scapă în stare și nu ce mult pentru meditație contemporană, pe care de obicei o substituie cu teatralitatea (Vezi "1945").

Mai înaltă este poezia satirică (cîntec "Departarea de zădărnice"). Aici se simțesc cîteva note de actualitate literară. "Oragiu meu se-apropie în zare / Și ca și mersu cu ține spre noi sări / Tu ești aștea grătătoare care / Ea subliniul meu din depărtare" (Grătătoarea noastră).

Insuficient de atent la neajmurtă satirică, Ion Răhoveanu lasă unele versuri defectuoase în volum și e păcat — pentru că acesta conține și destule doare ale unui talent autentic. La o două apariție în public, era de dorit ca poetul să manifeste o exigență sporită față de sine însuși.

L. R.

cronica literară

NICOLAE ȚIC

"UN VALS PENTRU MARICICA"

surse prestigiu, trimișînd informații calomnioase la conducerea șantierului, Motronoa se se grăbește să dea dezmințirea cuvenită, cumpănește încă odăit totul, întorcînd faptele pe toate fețele, doar, doar o descoperi un ple de adevăr în spusele adversarului său. Nădăjduiește, chiar, să descopere acest adevăr, pentru că prietenia unei prietenii și indispoziția pe care o dă revelația ipotezei aprăpății, și tîbură mai mult decît o greșală proprie.

Țic și-a făcut din paritate un ideal de viață și cută să-l realizeze printre-o luptă feribildă cu tot ceea ce i se opune, pe planul fizicilor satine. Din acest unghi, fremdeza cu care el își cută greșit, unele chiar imaginare, nu distonționează cu promisiunile unui caracter uman veridic. Problema este însă de proporție, de echilibru între planuri morale alunecoase. Țic mi se pare a fi realizat acest echilibru într-o bună parte din romanul său și a-l fi înțeles în altele. Pulverizarea caracterului este, în acest caz, efectul cel mai derutant. Ille Motronoa rămîne atît timp autentic, ca tip literar, cît mobilitatea lui sufletească, ipostazele lui multiple, nu l-au anulează ca personalitate, cit acetele lui au-l dizolvă ca structură umană veridică. Nu este vorba firește, de rigiditate, de o fixitate a caracterelor, el de elementarele adevăruri psihologice care întrefin imaginea unei naturi umane posibile și pe planul fizicului și pe acela al realului. Naturile umane elastice sînt greu de reconștit și bănuț că autorul care își asumă riscul acestor reprezentări, trebuie să fițose, geometrice, tribulările și înconștientele etonali. Din această perspectivă, personajul lui Țic mi se pare a fi discret garjat printre-așezărmere de stări grede, printre-o reprezentare fragmentară, divizată, a personalității. Este greu de pildă, de acceptat, în limitele adevărului uman, că Ille Motronoa, înzestrat cu o inteligență pătrunzătoare nu să descindere intențiile acurate ale unei prostituate și, chiar atînuț cînd probele sînt zădărnice, el să continue a nutri gînduri subline de căștorie, după cum este difilid de explicat de ce euforului sudor, cu un atîi de acoutentă sentiment al demnității umane și al răspunderii față de semenă, să abandoneze, brusă, dar, aceeași tîntă fără a încerca nici cel mai mic regret și noli o dîmă și de contribuții la reeducarea ei. Este tot atît de enigmatic faptul că același Motronoa, care iubeste latent pe Maricica, savă fapăru, să nu reacționeze în noli un chip odit amicul Virban, cu un trecut erotic înscris, face preșuni insistente asupra ei. Năvitate, pe care prozatorul o accentuează la personajul său, se transformă, în aceste cazuri, într-o inserție de care și autorul și eroul sînt abuzat.

Se manifestă, alid, după părerea mea, efectele unei concepții eronate a naturii umane, vizibile și în alte lucrări epice contemporane. Așa spune că sînt efectele concepției personalității umane pe dimensiunea exclusivă a disimulării, ca proces spiritual mai apt de a întreține combustia unui dramatism interior. Abstractizarea acestor trăiri dure duce însă la rezultate descurajante, chiar atînuț cînd te se asociază ființe în notarea gesturilor sau un eprînt de observație nu prea comu. Rezervele față de romanul lui Teodor Mazilu: Aceste zile și aceste nopți mi se par a fi justificate tocmai de această excoarbare a disimulării, venită în contradicție frapantă cu adevărul psihologic elementar. Cînd un carierist cută cu voluptate să-și afișeze cînsimul și stringe, cu o curiozitate de neînțeles, dovezile pentru demascarea sa, sau cînd o tînră îndrăgostită simte apăsarea feritiei și cută a o tulbură, prin delibente amonosecșese, se naste iubitor impresia că efortul de a evita căștorie sînti răstălită înaltare eșecului într-un convenționalism de un sol apăsător. Rălmănuț și se subestime, astfel, prin efortul științific, reversul melodramatic, iar schematismului, omplăcările fără cocu pe plan literar și irelevabile din punct de vedere uman.

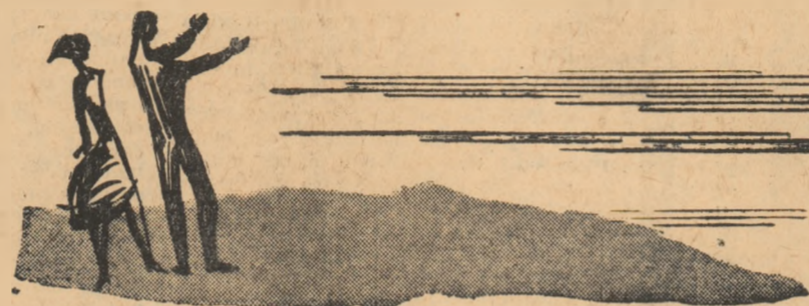
O exagerare în acest sens mi se pare a fi o omșis și autorul cărții pe care o discutăm, fără însă, cum spunem, să-și anuleze cu totul eroul, ca individualitate umană. Exagerarea apare atînuț cînd voluptate contradicțiilor și gustul echivoacului pun personajul în aște situații neverosimile, derutante. O prea mare mîntie în complăcîndu-și în viața interioară, un abuz de gesturi paradoxale nu sprijină de loc conștientarea rolului moral al eroului, dimpotrivă, îl mărunțeste în reacții nelegate între care printre cîmentul unei logici interioare. Prin ce se impune totuși, romanul "Un vals pentru Maricica" ca o carte este, autentică, în aște din paginile ei? Prin pasivitatea lui Țic pentru destinele contemporane, prin străduința lui de a impune, în literatură, caracterul de-o pronunțată candoare, prin pildosia lui pentru puritate în relațiile dintre oameni. În acest efort mi se pare a se fi deștinat, și prin lucrările sale anterioare, în reconștitura acelei atmosfere morale specifice lumii muncitorești de astăzi. Trăiese în ultimul său roman (adoptăm formula autorului, deși, am precizat, "Un vals pentru Maricica" nu este decît o aveluț amplă, lipsindu-l pentru a fi roman, o tipologie diferențiată) tineri constructori care se despart tot mai mult și definitiv de țările lor morale, de porările individualiste. Formarea conștiinței socialiste, fixarea unor valori etice conforme cu idealul epocii, angajate în chipul cel mai decisiv și mai înalt dramatic, sîntem într-un proces psihologic complicat, nelinșit, dureros uneori, cu efortul cel mai adesea de a scoate la lămură individualități neclărite. Stetia — cel cu mersul în stomac — suferit o detențiune și, ajuns pe șantier, încearcă tot felul de tentative pentru a se sustrage de la mîntă, dar întransigent Motronoa trezește în el sentimentul onestității și al devotării. Ionăș, tot așa, isplătit de mîntăre bucurii familiale nu vrea să urmeze echipa într-un sector mai difilid, dar, în fața hotărîrii ferme a celorlalți, nu rezistă. N. Țic a creat și antipodul acestor volutări ferice, prin Virban, tip malefic, carierist, dar fără prea mari șanse de succes, deoarece individul îngorează faptul că ambțiile lui sînt impășite, în climatul vieții socialiste, piedici de netrecut. El învâțose, "să se feracească de greșeli", să vorbească bine în ședînte, să intrețină, diplomatic, relații avantajoase, dar totul este clădit pe nisip și se prăbușește fără prea mari eforturi, fiindcă epoca nu mai încurajează pe mîci și dirzi ambliși. Și în cazul acestui personaj autorul pune mai multă culoare decît trebuie, descalificîndu-l, aprioric, prin aglomerarea de trăsături negative, în măsură să definească nu un neînsemnat carierist, ci un spirit demonic colosal. Discrepanța apare și în descrierea acțelor lui. Virban face tot felul de greșeli, se expune cu încoșnă unei demascări iminentă. Prozatorul îngorează, alid, faptul elementar că astfel de manifestări devin în epoca noastră din ce în ce mai puțin explicite, deschise, și că răsăgîșurile morale ale trecutului gîșese posibilitatea de afirmare numai în forme disimulate, ascunse în spatele unor gesturi de circumstanță. Din acest unghi, evoluția lui Virban apare neverosimilă. Cîci despre Maricica — "scorpiu în salopetă", "ființă fără discernămint" — cum o gratulează Motronoa — nu joacă un rol prea însemnat în desfășurarea acestor drame, și portretul ei, alcătuit din suavități și năvăl diplomatice feminine, n-ajunge să se fixeze literar. Jocul complicat al disimulării o atrage, de la început, și o vedem cum, iubind apri pe Motronoa, acceptă tactică avansurii lui Virban. Prin sugestia unei severe dragoste paterne se reține, din cuprinsul cărții, figura, și ea episodică, a meșterului Priboi — cel care "nădădușese de prea multă extenșia".

Sînt, în romanul "Un vals pentru Maricica", episoade în care calitățile analitice ale epicii lui N. Țic sînt mai bine în evidență. Dialogul lui Motronoa cu soarele sau nenumărate alte scene în care verva eroului scilgite în repic savuroase, inteligente, au darul de a susține interesul pentru lectură. Pe latură strict stilistică, mi se pare că Țic a obținut aici rezultate remarcabile, bine de subliniat dacă ne gîndim că unii dintre confrății săi, din erouarea față de scrierul prelinș, de gînd virtuoșităților imagistice, adonță în așez, lăbri, inexpressiv.

Eugen SIMION

VERSURI DE MIHU DRAGOMIR

Desen de
NICĂ PETRE

Secolul meu

Secolul meu, nedespărțitul meu trup,
dungat de tranșei și-nmirezmat de Comună,
pîndit de penumbra ciupercilor, brună,
și deschizînd porțile mari ale cerului,

secolul meu, semenul meu,
mi-a ruginit în carne sirma ghimpată,
noroiul mi-a șiroit pe frunte, ca untdelemnul greu,
dar nu te-aș preschimba pe-un altul
niciodată.

Aici mi-a fost locul: la răscruce,
aici, unde mi-a fost dat să cunosc și să cînt
învierea.

Mai ai puțin, secolul meu, și-ai să te duci.
Eu - mai-naintea ta, și nicăierea.

Doar să privesc către zările tale,
atît mai mă lași să ajung.
Am bătut amîndoi, secolul meu,
drum lung, poate cel mai lung...

Zadarnic vreau să sfîrșim cu piciorul
piatra ce-o văd tot mai aproape.
Undeva, ochii de piatră ai sfînxului
sînt una cu piatra din pleoape.

Stîngîndu-te, vei saluta Comuna,
și-aici, pe pămînt, și pe-orbite astrale.
Eu, arzînd pentru tot ce va fi,
voi mai trece pe ceruri
cu norii cenușilor tale.

Ultimul bal

... am văzut puternicele ziduri
prăbușindu-se...
E. A. Poș

Uuu! Aceste tropote
pe creierul lumii!
Bat gonguri și clopote
la balul cel mare al ciumii.

Uuu! Capitalul,
cu albe mînuși,
deschide, cu cheile seifului, balul.
Oaspeții se prăling pe tavane, sus-puși.

Schelete cu scufe de comici,
cu mușcături sclipitoare în plete,
împrăștie sporii atomici,
în loc de confete,

și dansul lor lasă
o diră, ca melcii.
Și țopăie oaspeții, dansează,
în umbra ciupercii.

Uuu! Cite-un craniu
bea tacticos
alcool de uraniu,
cu zahăr de os.

Uuu! Capitalul,
cu albe mînuși,
conduce în hohote balul
și trage zăvoare la uși

și-așteaptă, la miezul de noapte
să-mpartă la doamne și domni
mărul Pămîntului, tăiat în șapte,
în cocteil cu spumă de atomi.

Dar ceasul, cum bate, foșnește
ca lutul săpat

și sala de bal și-adîncește
cavouriile de beton armat

și, ca o răsuflare, pe-aproape
se-aude pămîntul ofînd.
Cineva sapă, fără de sape,
de pretutîndeni se-aude săpînd,

izbește sub ziduri o apă
și ceasul tot bate și bate,
și sputnicul sapă, și cîntecul sapă,
și timpul, cu minăcile suflecate.

Uuu! Capitalul
și-asmute în iureș perechile,
și urlă și țopăie balul
și urletul le-astupă urechile.

Uuu! Scrișnetul tutului
plutește în vînt
și-n noaptea sfîrșitului și-a începutului
vin zorii, ca un mal de pămînt.

Și, dezmozîndu-și brațele, din toate zările,
în roșul ceas matinal,
bătrînul Glob va stînge luminările,
netezînd groapa ultimului bal.

Despărțire

Acum, c-a venit vremea să ne despărțim,
ne putem spune totul, tinerețea mea.
Ne privește un rece soare-anonim,
înscriînd ora pe-o lespede grea.

Nu-mi pîndi lacrima. Nu mă apasă
nici un regret. Te simt de mult plecînd.
Să ne zvîrlim gîndurile toate pe masă,
toate, pînă la ultimul gînd.

Îa-ți mirosul de front și țărînă,
urma lăsată de mărțisorul negru, la gît.
Mi-ai fost totdeauna bătrînă
și - acum știi - te-am urît.

Îa-ți cejurile, beznele, năfulice,
tot ce-am mințit cîndva, fiind mințit.
De m-am rugat de tine, ia-ți și rugile.
Asfințești? Tu m-ai vrut asfințit.

Îa-ți iubirile cu surîsul fardat,
boarfele cuvintelor ce nu le mai spuși.
Îa-ți tot ce-n inima mea a călcat
cu bocanc, sau piciorul gol, ca-n țara
nimănuși.

Îa-ți toate fumurile tale semețe,
răspunsurile fără răspuns.
Nu-ți sînt dator cu nimic, tinerețe.
O știi și tu, îndeajuns.

Ora e gravă, ca o terasă
sub soarele rece și-mpietrit.
Ne-am zvîrlit gîndurile toate pe masă.
Ne putem despărți, în sfîrșit.

Neodihnă

Cînd zboară din mine stolul pescărușilor
flămînzi
rămîn iar cu valurile și cadențele mele,
singur rămîn, ca înaintea de-a fi înțeleș
prima culoare.

Stolul pescărușilor caută mereu,
poate va găsi hrana negăsită în mine.

Și, singur în mușenia mea cadențată,
m-asvîrl și bat cu pumnii, cu fruntea, cu
picioarele,

în porțile țărîmului,
poate va auzi cineva,
cineva poate va deschide
cineva poate va înțelege
că în fund, catifelate de buzele mele,
stau trepte, coloane, portaluri,
de marmură albă, necunoscută...

Nimeni.
Și noaptea iar se-ntorc pescărușii
flămînzi, ca întotdeauna,
și dorm printre valuri,
ca griile zilei de miine pe-obrazul omului
obosit.

În amintiri...

În amintiri e uneori și-un vin,
păstrat într-un ulcior liliputan
cît globul unei lacrimi, și plin
de tot tangojul marelui ocean.

Îl bei, și-un gînd uitat țî-e iar străin,
un dar tăios, acid, monocristal.
În amintiri e uneori și-un vin,
și-oricît ar fi de-amar și negru, bea-l.

E doar un strop, dar nesecat nicîcînd,
și-o clipă-nmirezmează buza arsă.
Dar micul glob al lacrimii, căzînd,
brăzdează-n gînduri setea reîntoarșă.

Arghezi

Auzeam un cîntec născîndu-se,
o sfișiere mîngîietoare,
îl simțeam chiar din mine născîndu-se,
cum simt că-i a mea orice zare.

Auzeam un cîntec născîndu-se
și un gînd negîndit mă durea,
cum mă doare adînc orice zare,
orice zare care nu e a mea.

Cîntăce, spune-mi: aroma
de smeuți sparte-ntră dinți,
tălpile tale crăpate
de pietre fierbinți,

foșnetul frunzelor mării,
vorba ta bătută cu stele,
toate nemuririle tale -
nu-s și-ale mele?

Știu, voi reveni mereu lîngă tine,
pe tainice fuse orare,
ca planeta ce se-ndepărtează
și iar se-apropie de soare.

Mirezmele tale - sînt ale mele,
nemurirea ta - este a mea.
Dar eu, sămînjă zvîrlită pe piatră,
nu pot străpunge piatra. E grea...

Auzeam un cîntec născîndu-se,
ca o umbră mare, de lumină.
Cit de al tuturor și al meu era!
Nici o tremurare nu-mi era străină!

Auzîndu-l, rădăcinile îmi vibrau
de-o neliniște și de-o pace adîncă.
Și încercau din nou să pătrundă
împotriva de stîncă...

Romanță pe Dunăre

Răsuțește-mi, Dunăre, cîntarea
ca pe-un șarpe de căldură beat,
cînd văzduhul roș, lichefiat,
și-a aflat în sine nemîșcarea,

Mîngîie, pe plăjile surpate,
visele pescarilor bărboși,
umple-le năvodul de carate
și, de-i rupt, cu soare mult să-l coși.

Poartă lin, în palme foșnitoare,
navele cu-nărcătură grea,
și presară numai anafoare
unde s-a scaldat odată ea.

Plimbă-ți boarea prin bastane coapte
și, cînd luna-n val țî-a răsărit,
leagă-nă-mi orașul peste noapte,
că și pentru tine a trudit.

Deoparte

A venit și seara
cînd te gîndesc ca pe-o carte.
Te gîndesc, și pot să te las deoparte.
E seara cu ace de gheață,
cînd nu știi de-i seară sau dimineață,
e-o seară atît de a mea
încît mă sufoc de mine în ea.
Numai pe mine
nu pot să mă gîndesc ca pe-o carte
pe care-o-nchizi, și o lași deoparte...

Pradă

Bucuros că e numai cu mine,
orașul îmi răsună pașii pînă sub lună.
Pomii de ianuarie mă salută, scîrțîind.
Să-mi spun „noapte bună“?

E timpul să pătrund și în mine.
Mi-am dat destul ocol, adu-mecîndu-mi
urmele-n zăpadă.
Vine iar noaptea cînd, sub rînjetul lunii,
mă caut cu-nădîrire, ca pe-o pradă.

Totdeauna

Răpus de lună, fluviul adormea.
Erai de-o veșnicie-n dreapta mea,
și unu-atît de strîns de celălaltul
ca de-o coloană ce-ar susține-naltul.

Secunda înlemnea, sorbită-n arbori.
Nu ne-am luat nici vorbele drept martori.
Din vorbe, așesem numai una,
amețitor de simplă: totdeauna.

Mai știi cum fluviul adormea, iubită?
Ce trecătoare-a fost statornicia...
A fost un totdeauna de-o clipită,
dar poate mult mai mult ca veșnicia.

Chira Chiralina

La amiaza nopții
Peștii dorm ca hoții,
pînditori, cu ochi deschiși,
în cotlon de păpuși.
Doarme și Brăila mea
sub o pulbere de stea,
și silozurile grele
sub răscrucele de stela.

Dar pe Dunărea-nnoptată
trece-un val cu plîns de fată,
și din zbaterea de linii
iese chipul Chiralinii,
fata Dunării de jos
și-a Brăilei care-a fost.

Chiră Chiralină,
cine-acum mai țî se-nchină?
Peștii nu, că ei, tăcînd,
te-au schimbat din trup în gînd.
Ochii tăi, sărmanii,
i-au păscut somnii, ciortanii,
cega ciugulit-a stîinii,
racii - degetele mîinii,
știucile, mai pofcioase,
măduva-au băut, din oase,
și o știmă rea, de clisă,
te-a finit cu gura-nchisă,
cîna lor să nu le-o strici,
strigătul să nu țî-l strigi...
Peate-un nufăr albăstrui
te-a cuprins în grija lui,
înfiorînd a cîntec
neroditu-ți pîntec,
și ce-ai fost nu se mai știe,
feciorie sau curvie,
Chiră Chiralină,
tu, păcat fără de vină...

Chiralină, Chiriaculă,
vremea a trecut destulă,
și-ncă te mai văd codană,
ba în barcă, lîng-o dană,
ba trecînd fluviul de-a-notul
de l-ai scos din mînji cu totul
și simțîndu-ți trupu-a joacă,
om e gata să se facă...
Dar pe Vadu-Olangeriei
mare chiot și beție-i -
aldămașul nunții tale,
că-ai fost scoasă la vînzare,
și te-a cumpărat
un neguțator buzat,
ca și pe Brăila mea
care-n ochii tăi juca.

Chiră Chiralină,
țîre țî-ai mai fost străină!
Dunărea țî-ai vrut-o pat
de iubit și cununat,
patul călăfăit
știe cîți te-au fost iubit,
dar, născuți sub lună rea,
toți s-au dus cu Dunărea
și-am rămas doar eu, și-atît,
să-ți țîu noaptea de urît,
cînd din valuri și din lună
fraged chipul tău se-adună.

Și-n amiaza nopții,
visele, ca hoții,
mi te-aduc aproape, lîngă
piept, la jumătatea stîngă,
și-mi rămîi nedespărțită,
ca iubirea neubită,
pînă-n revărsat de zori
cînd în fluviu iar cobori,
ca să-i duci și lui lumină,
Chiră Chiralină,
somn de veci fără hodină...

cel pe care colectivul din Hărman și-l au ales conducător, trădează un raport strict și inteligent între idee și realitate (condiția cu noșterii și a progresului) adică opusul burocratului, care, leneș, îngimfățat, pune de obicei mai mult din prima și pe a doua - realitatea - nici n-o mai vede. Combătând burocratismul, sintem uneori înclinați să cădem în extrema cealaltă, să ne socotim munca de birou, de conducere, supraveghere și îndrumare - spiritul organizării. Președintele Girciag Ion are această însușire tipic socialistă. E tovarășul care știe că de hotărârile lui depind o multitudine de lucruri și de aceea vorbește puțin și nu se pripesște. Are un aer epăntat urșuz când discută cu oamenii ca și când s-ar gândi la altceva și totdeauna răspunde cu oarecare intruziune. Dar nu, asta este o expresie de concentrare. El stă și meditează și când îi dai „bună ziua”. Ce-nseamnă o zi bună? O zi bună se vede noaptea, la raport: cum stăm cu culturile, cu ciutarea, am făcut azi norma? cît scrie aici? și bate cu degetul în plan și dacă nu, să vedem de ce, și după el oamenii ar trebui să-și spună (sau să nu-și spună) „ziua bună”, decît plecînd la culcare!

Mă uit în jur pe pereți. „Dar este decorații, cum, cine și le-au dat?” Iți răsună în auz versul clasic al bardului de la Mircești... Pereții biroului sînt plini de brevete, medallii, Ordinul Muncii clasa I, steaguri frumuse, fotografii, albume. Fani-oane cubane, vietnameze, coreene, germane, suedeze. O talangă aurie cu o curea de piele frumos ornată, dată de un grup de artiști elvețieni. Daruri aduse din călătoriile prin U.R.S.S., Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, sau promise din partea unor delegații străine, care au vizitat gospodăria și care au plecat entuziasmați. Au venit și niște femei americane. „Ce-au zis americanii?” Președintele se intrerupe din convorbire pe care o are cu zootehnicianul, tace, se gîndește, se gîndește: „Au zis așa - începe domo! (se vede că se aștepta să reproducă întocmai cuvintele) - că la noi... adică la noi, la Hărman... organizarea e mai bună... da, și retribuția... și asistența socială... grija față de om... adică, de starea materială, culturală, asta a spus” - și întorcîndu-se spre zootehnician, rela convorbire intreruptă.

Despre viața particulară a lui Girciag Ion n-am aflat mai nimic. S-a ridicat număidecît și a plecat pe feron. De aceea, reportajul de față îl consider incomplete, ca și povestea șefii de brigadă Anica Scurtu, pe care inginerul agronom de la gospodăria de stat mi-o datorează. Președintele mi-l încredințase în schimb pe „vice”, pe Tohăneanu Gheorghe, să scriu despre el, „că are mai mult timp”.

Cutremurînd pămînturile întinse ale colectivelor, cu viclele în șaretă, un om foarte blajin și la fel de tacticos, pe la prînz, cu puțin timp înainte de a pleca, ne-am oprit lângă o țărăniță cu cartofi. Tractorul trecea în sus și în jos. Femeile care puneau în pămînt cartofii, îl aruncau cîte o vorbă tractoristului, care le spunea și el cîte ceva cînd trecea pe lângă ele, cocoșat pe scaunul lui trespădat, femeile rideau, tractoristul se îndepărta, cu capul scutit înapoi, apoi revenind, continua, și vorbele, risetele femeilor erau pe întinderea aceea ca niște suveici strecurîndu-se lute pe sub urzilește grapelor.

Atunci a apărut și președintele, într-o șaretă, trasă de un armăsar finar. S-a dat jos, s-a uitat la lucrările. A glumit cu femeile. Era momentul să mă aflu cîte ceva despre el. „Iartă-mă!” a spus scurt, făcînd cițiva pași spre cărăuș.

- Ați fost ales președinte în 1952...
- 31 decembrie 1952.
- Care a fost prima hotărîre luată?
- Intîi am ciocnit la miezuri nopții cîte un pahar de vin, - ședînta s-a ținut chiar în noaptea de revelion, - pe urmă am continuat și am luat noi mai multe hotărîri...
- Președintele mai face cițiva pași spre cărăuș.
- Relațiile cu celelalte gospodării mai mici din raion?
- Mecanizare, Organizare. Le ajutam să se organizeze, să știe cum să-și întocmească planurile...
- Ce-și fost înainte?
- Cum ce-am fost?
- Ce meserie?
- Casier.
- Casier?
- Da, șalsprezece ani la Statul Popular din Hărman - ce-l de mirare? Pîtri! pîtri! începe deodată să strige. Al dracului armăsar, lui îi arde de... - și fugе să-l prindă.

Armăsarul președintelui a rupt-o cu șaretă din loc în trap întins spre un docar ivit la capătul ogorului. E brigadierul Găetan Vasile, cu țapa lui.

O astfel de dezordine, omul cu evidența, nu putea s-o prevadă. S-a suit în șaretă, s-a dus... Privind în urma fostului casier, conducătorul colectivului al unuia dintre cele mai bine organizate și productive gospodării, cerul aplecat peste acest colț al Tării Birsei, cu puternica industrie brașoveană la orizont, revărsată în șes, sub panorama munților, îmi sugerează acum ideea unei uriașe case de bani, străvezie, de sticlă albastră, incassabilă, cu ciocliri înăuntru, tractoare, camioane gonind iuți pe șosele asfaltate...

DRAGOȘ VRINCEANU

Columnne

Voinică țara - ca Ulisse se regăsește în Ithaca cu porțile de bronz deschise.

Dar nu mai află urmele, lăsate de demult cu carele și turmele.

Nu mai în fund adînc de șanțuri, săpate de-nvățați, și - mărturie - vechile ei lanțuri, ca niște șerpi carbonizați.

Peste cărări cu brad înalt o curs șoseaua de bazalt.

Și-n frezământul din zori al roșilor cetății ce se deșteaptă, - e o columnă fiecare faptă.

PETRE STOICA

Orașul, noaptea

Ușile se închid acum încet și ziua rămîne îndatăt c-un mozaic de faote.

Fără noblețea mișcărilor hamele afirmă umile-n cuier. Nu mai umbliă nimeni prin bucădărie: iadul din ceonic s-a stins, cuțitele ncrucă luciri de pești înghețați. Oamenii dorm iar luna crescînd spoieste cu lapte scările pustii ale căror trepte sint valuri de piatră purtate ziua în sus de furtuna pașilor.

Oamenii dorm. Și-n vis scrutează infinitul, cîntăresc bogățiile adunate numai într-o zi. Rachetele îi ridică spre stelele clare și între un zbor și alt zbor de-abia le încap gestul salutului.

Sint omul treaz din oras.

Sus ca un acrobat, desfășur firele de tolebizur. În șola prelungă rup degetele morții de pe fața întunecată și atunci cînd muribundul clipește sori tineri izbucnesc undeva. Chem la telefon meridiene divers colorate. Aduc saci cu făin, pun piinea-n cuptor. Sint bătrînul, credinciosul corector de noaptea care ucide cu virful creionului chimic litera urîdă.

Orașul crește solemn ca o insulă nouă din ocean.

Voi deschideți una cîte una ferestrele și vîntul proaspăt vă aruncă perdelele pe foță,

vă ascultă primele gînduri.

Eu plec spre casă așezîndu-vă-n palmă cheia zilei.

GEORGE-RADU CHIROVICI

Memorie

O, iar mi-am amintit de Auschwitz și de Buchenwald și de Treblinka și de Mengele, de cupatoare, de SS, de fotografia aceea îngrozitoare, de ochii arși, de sursul palid al universului tragic construit din oameni clătîniți... De ce nu pot șerge din memorie barăcile, sirma ghimpați, fotografiile, filmele, cărțile? Voi, gardieni SS, obersturmbahn... (și, dracu' să vă ia, mai cum)

fuhri, voi ați murit în ștreang iar noi, oameni vii, puternici, sănătoși, purtăm în creier 6.000.000 de amintiri, istorie contemporană. Cînd mă gîndesc la voi, îmi pare rău că nu există lumea cealaltă; ați murit prea ușor, prea ușor!

O, Bach...

DIMINEAȚIA TÎRZIE

Nu dormea. Toate măduarele îi erau înțepenite într-o încordare aproape dureroasă. Auzea gemetele slabe ale nevastei străbătînd din casa mare pînă la el. Uneori i se părea că șoară, tac zăvăla chiar lîngă urechea lui, pe haina făcută ghem sub cap, și nu în fațoasa întinsă în pod, așa cum era de fapt. Ziua întreagă colindase fînețele împreună cu Rogă, brigadierul zootehnic. După amiază începuseră să-i tremure picioarele de atîta urcat și coborît, pe desături și văi. Hamele, pârul, pînă și petele, le erau alii de îmbibate cu mironul finului proaspăt. Încît atunci cînd ajunseră în sat, ciurda cu care se înfîlîră se urni cu greu din fața lor. Cu capetele ridicate în sus, cu nările lărgite, vitele adunecau lacome aerul. Fîneța gospodăriei colective se întindea pe șase sute de hectare, la poalele Ceremășului. Odoioară locuitorii acestor pături se ocupaseră cu păstoritul. În unele locuri se mai văd și azi urmele caseilor în care au trăit. Amintirea lor însă s-a pierdut de mult în negura anilor. În sat nimeni nu mai pomeneste de vreun strămoș care să fi trăit în munți. Unică mărturie vie a acelor vremi au rămas doar cițiva prunși și veri pădureți, răsițai și ci-colea. În timpul zilei abia de-și vorbisera. Brigadierul nu-i place vorba lungă. Așa că a făcut și el. Mergeau la căpătulele cu fin, le cereau mai țutii cu privirea, apoi, cu multă atenție, de parcă ar fi ajutat la aducerea de brumă a unui vițel, Rogă își infundă brațul pînă la umăr în căpăt. Se uita pe rînd la șomologul scos, îl fărîmăuă între degete și-l miroșeau. Voiau să vadă dacă-i destul de uscat pentru a fi clădit în stoguri.

În valea Crîngășului dăduseră și peste cîte o ciucă cu fin umed. Rogă își încruntă fața osoasă la pumnul de fin încins. - Aici nu lucrăți al lui Tulică, cei din brigada a treia, explică el brigadierului cu dezaprobare. - Acasă îl aștepta un necaz. Femeia lui stătea frîntă de spate pe piatră de lîngă fîntînă. O apucaseră iar durerile de mijloc. Chemase repede medicul și acesta îl făcuse pe loc o injecție și îi lăsase în vreo patru pastile din acele albe. Ca și în alte dăți.

Nu închisese ochii toată noaptea. Cînd femeia se mai liniștea, stătea nemiscat pe marginea patului.

- Asta-i prădare curată... - Vorbele lui Rogă nu-i lăsează de fel din cap. Era convins că nu întimplător îi epusese bătrînul cuvintele acestea cînd el a mintise de oamenii lui Tulică. Ba dimpotrivă. Îi cerea parca scoteală. Înainte de a se culca, el și cu ceilalți doi membri ai comisiei de control trebuiau să vegheze cu strîngăcie asupra avuțiilor pentru care au tradit cu toții, asupra celorlalte agonișite în comun. Știa el bine treaba asta, dar știa și cum nimerise în această comisie. Îi aleseră pentru că adunarea generală voia împotriva lui Barabă Denea. Nici nu se putea să voteze pentru acesta, frate-său e magazonier.

La urmă, fîntînă seama să difuzeze familia mai numeroasă se afla cîtu unul fie în consiliul de conducere, fie în comisia de control, sau pe la birouri, o femeie îi pomenise numele. Îl votaseră. El a fost din todeauna un om linștit. A rămas orfan de mic, așa că de ne-cazari a avut parte, slavă domnului, destul. Nu-i plăcuse niciodată să se amestece în treburile altuia, nu stătuse în călea nimănui și nici rău nu ținea minte să fi făcut vreunul. În sat, mulți îl înneau de papă-lapte. Știa și de treaba asta, dar ca putea să mai facă? Așa s-a născut.

Cînd să se crape de zău, nevasta îi epusese să se ducă în odia din fund. De-o fi să înceapă iar să se vaețe și să se ducească, să nu-l tot trezească. Să poată dormi oclit pînă dimineața. Așa se face că se culcase aici îmbrăcat, pe patul neasternut. O vreme, mironul de fin adus cu sine stăru în încăperea scundă, împropiind, aerul neprimrit încă din primăvară. După un timp însă, mironul vechiturilor adăpostite în cameră, al gei prăfuite de sub pat, al dantelelor așezate în ladă, al cîrpeilor de tot felul adunate în sertarul dulapului și al altor lucruri mincate de carii și roase de molii, apărură iar. La capătul patului era un gemăluș ce dădea spre grădina.

- Îl deschid... - Își zise, ridicînd pleoapele grele. Dar de mișcat, nu se mișcă. Își îndreptă doar privirea spre oblonul tras, prin care lumina firavă a zorilor pătrundea în dușniș cenușii.

Deodată patul scirji sub el. Sătou așa culcat, fără să se cîntărească. Își ținea mințile încleștate pe piept, iar urechile începură să-i vijue de atîta încordare. Asculta.

Se părea că plouă și că vîntul scutură pomii din grădina. Auzea clar zgomotul făcînd de cădere merelor și a pierzător pe pămîntul zbit. - Finul! - îi fulgeră în minie. Dacă va începe să plouă după atîtea săptămîni de secetă, finul nu se va putea usca curînd. Se vor uda toate căpătulele. Plouă, fir-ar să fie! Plouă! Auzi numai cum scutură și bate pârul lui nea Mărtin!

Se ridică în capul oștelor și cu mirare amestecată cu un fel de teamă, se uită pe geam. Pe acoperșul de șindriță nici urmă de răpăitul obișnuit al ploii. Nici crăcile nucleului din fața geamului nu se loveau, ca altădată cînd era vînt, de obloane. Stătea cu gura căscată și trăgea cu urechea să audă dacă streșinile curg ori ba. Nu curgeau. Numai în spate, bătrînul pom foșnea, pirlia și troznă, scuturîndu-și roadele.

- Cineva fură scoarșoale - și sărî lute din pat.

La început vru să deschidă geamul dar era alt de înțepenit încît renunță. Încet, ca și nu-și trezească nevasta, trecu în casa mare, căută în colț-toporul rezemat de perete și cu el în mîna, așa deculcînd cum era, leși afară.

Nu se lumina încă dar nici întuneric nu mai era. În curte domnea o liniște ceoșă, așa liniște în care, sînd pe loc, îți face impresia că ai asurzit, iar dacă faci cea mai mică mișcare, și se pare că trezești și morții.

Stătea pe loc. Și-așa cum stătea, simțea nu numai că a asurzit dar și că s-a zăpăcit de tot. Dincolo de gură, în grădina, nici țipenie. Numai bătrînul prâr se desena întunecat deasupra acoperșului de țigle.

Își aduse amînte de alte nopți și dimineți asemănătoare, cînd din pricina vestitului prâr al unchiului său tresărea mereu în somn. Bătrînul locuia mai jos, lîngă fîntînă. Grădina asta o cumpărase de la parohie. Aici voia să-i clădească o casă fiutul său Gaspar. Numai că Gaspar murise în război. Astfel locul rămase livadă. Toamna, nea Mărtin scootea bani frumoși de pe urma ei. Cele mai bine plătite erau pelete scoarșoale, care se coceau toamna în țirul. Cu culegerea lor, bătrînul îi înșarcina pe copiii vecinilor, dîndu-le în schimb bomboane. Pitea periele în otavă, ca să nu se lovească de una de alta și le ducea la castelul Toldalagi, medicilor de la sanatoriu. Cum începeau să se coacă, nea Mărtin îi spunea: „Ei cu ochii în patru. Minya. Să nu-și bată joc de pomul ăla”. El, pe cît putea, avea grijă. În cîte un an se mai întimpla să fie fîcșit cîteva pere, dar pagubă mai mare decît nu avuseseră. Mai bine nu dormea sau se culca în surd, decît să se facă de rușine față de unchi-său. Părîmții îi murisera la bicliul din Bilinke cînd el nu era mai mare de-o șchioapă. Se aflau chiar în biserică atunci cînd se surpase acoperșul putred peste el. Nea Mărtin a fost toată viața lui omul care s-a lăsat numai pe sine. Lui Minya însă îi făcuse mult bine și de aia se bucura atît cînd pînă să-și facă pe voce.

Săteas pe loc și nu-și dezlipia ochii de pe vîntul pârului. Pomul se mișcă. La drept vorbind mai mult auzea că se

meacă decît vedea. Hoțul scutura acum una din ramurile de jos. Cine poate fi, se întrebă el? Că nu era vreun copil-landru nebanatic, de asta era sigur. Unul ca așa și-ar fi umplut de-atunci buzunarele și pâlăria și-ar fi șters-o. Trebuie să fie un hoț tare necrușinat de s-a apucat să despoale pomul în așa hal! - Acolo-l prînd, la locul faptel - își zise și strîns în mîna coada toporului. Mințile îi tremurau, iar minya și-o simțea bătînd în gîtje. - Nu-l las eu...

Dintr-un salt ajunse în fundul grădini, trecînd peste curbura de cartofi de curînd scoși. Apoi începu să alerge aplecat de spate, pe lîngă gard, cu gînd să-l sară chiar în dreptul pârului. Bruce se oprî: la stîl, da de ce fugе el? Doar grădina nu mă era a lui nea Mărtin! Rămase așa pîtit. Picioarele goale i se afundară în pămîntul moale și rece. Brațul moleșit dintr-o dată dădu drumul toporului. Închise ochii și trase adînc aer în piept. Se liniși. Uite mă, ar fi fost în stare să facă moarte de om cu toporul ăsta sau, mai știi, hoțul putea să-l nenorocască pe

el, și pînă la urmă grădina nici nu mai era a lui nea Mărtin și nu pârul lui era prădat.

Îl veni în minie Rogă și odată cu el încă ceva. Anume că grădina asta din vecinătatea lui și pomul ăsta pe care-l scutura hoțul cu atîta înverșunare, sint ale gospodăriei. În primăvară, cînd se făcuseră măturătorile, nea Mărtin fusese pus să aleagă pentru lotul individual, fie grădina asta, fie bucata de pămînt de lîngă casa. Și el o alesese pe ultima. Aceasta era și ceva mai mare, de 30 de arși și indiferent că era secetă sau vremeală, de acolo țeseau niște zarzavaturi clasa intil.

- Păi sigur că-i grădina gospodăriei? A și auzi pe președinte și pe contabilul Petra discutînd cum e mai bine să facă: să se culeagă fructele și să le trîmită la cooperativă sau să fie vindute la licitație pe pom? Petra înclina spre propunerea din urmă. În felul acesta ieșeau mai bine și membrii gospodăriei și nu se umfla nici numărul de zile-muncă. Președintele bombănise ceva, și scripănea fruntea brăzdată, ca de altfel întotdeauna cînd era nevoit să ia o hotărîre și pînă la urmă epusese că trebuie să decidă consiliul de conducere.

Îl trecu un fior. Îi era frig, numai așa în vestă. Picioarele îi erau înghețate de parcă ar fi stat cu ele pe zăpadă. Pe pomenesti că mai și răcește. Nu-i de-ajuns că avea un bolnav în Nu-i mai bine s-ar duce și s-ar culca. De-aia ține gospodăria paznic, ca să alba grijă, să fie cu ochii acolo unde se pradă avuții obștice, și nu pe sticla cu rechiu și pe cărțile de joc, în cine știe ce colțuri aparate și liniștit. El n-o să-și primejdăiească sănătatea și poate, mai știi, chiar și viața, pentru că niște paznici ca Bakcă și Alălat, Mitru, sint orbi și surzi. Oamenii fără suflet, al căror gînd e numai să-și vadă normele trecute la castafel.

Așa aplecat cum era, se întoarse să plece spre casă, dar se răzîndu-l. Îi va pîndi pe hoț. Barem să-și vadă pe țiclosul care fură din avuții comune. Să-l vadă și minie se duce la dena și-l spune. Sau și mai bine, îl seducă direct la miștie. Dacă hoțul se întelege cu cineva din conducere și pînă la urmă cade tot el prost! Nu, lasă, mai bine să vadă miștie de el.

Își aduse iar amînte de Rogă. Îl văzu făcî zăbireță, care se încrețise și mai mult de amărăciune cînd mironul fin încins. Îl vedea și degetele noduroase și crăpate pipăind finul. Toată viața lui, bătrînul Rogă fusese un amărît de cloaban. De-aia și știa atît de bine cît pretuia fiecare lucru.

Se chirci și mai mult, aproape lipindu-se de pămîntul pe care-l frămîntase cu picioarele pînă se făcuse noroi. Hoțul încetase să scuture pomul.

- Să vedem acum, treci pe altă cracă, sau te dai jos? Încercă el să ghicească. Nici una, nici alta. Pomul se liniși. Doar cîte o pară înfrîzită atîngea ușor frunzele în cădere ale. Hoțul se odhnea.

- Ești îndrăznet, sîntul tău azi și minie - se necăji în sinea lui. - Uite că se lumina și nici nu-ți pasă. Parcă și le-ai culege pe-ale tale proprii, cîine ce ești.

Ce-ar fi dacă bătrînul Rogă ar vedea toate astea - se gîndi el. L-ar sugruma, l-ar sfîșia pe nemernicul ăla. Și el? El stă și se uită. Privește și se vîntă de frig ca un val de lume. Time în mîna toporica și totuși nu face nimic. Cască gura la hoțul care fură de gînd cum gîndiște dumnea. Noroc că nu gîndea așa...

Mitru, sugubăit de todeauna, întrebă:

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce pe?

- Nu știa de ce, dar el tot lui Mitru i se adresase după ce aruncase scara peste gard.

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Pină cînd nea Mărtin răsturnă jos sacul cu pere altele, Bakcă veni la el la gard. Își dădura mina. Vedea el pe fața negricioasă și severă a pămîntului că acesta nu prea putea să priceapă de ce i-s ochii înlăcrămăți și de ce nu-i fr stare să rostească nici un cuvînt mai mult de atîta:

- Să și-o ia de-aici... acum să și-o ia...

- Cum te-ai urcat în pom, că doar de jos n-ai putut scutura altăce

Aurel IAMBRIANO

STELA TRUFA (Bucuresti) - In viziunea mea, incoercita de...
P. IOANESCU (Bucuresti) - Corsetul actiunii, reprezentat de...
N. PAVANA (Sibiu) - Poezia este o forma de comunicare...

V. VIENU (Mococa-Bucuresti) - D-zeu gribit, in unu din...
G. MARINESCU (Bucuresti) - "Pentru ca" este o poezie in gene...
C. SUTANU (Irigioara) - In prima de pagina ne povestiti ca...

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

POSTA REDACTIEI

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

in jurul acestui carti s-a scris literatura. Degea, pentru...
M. IANESCU (Bucuresti) - "Bibliotecari" este un termen...

NAZIM HIKMET

„Nu se poate!” am strigat în inima mea. — „Ce-i asta? a murit Nazim?”

Absurdul coplesitor se zăbăcea încolo și-ncoace, clopot gigantic învâlmuit de o alarmă nefreasca, de nu știu ce eclipsă. Clopotul nemilos dangănea, mă împresoară în vâzduhul lui metalic, acoperă totul; și viscolul acesta sonor, haotic, cu limbi de oțel care izbesc oșul pieptului, și se împărsfienesc ecouri multiple, dureroase, sînt eu. Sînt sufocînta pe care vîntea absurdă a dezbătătoare în mine. Și nea-mă zăbat dintr-o parte în alta, fără liniște, în puterea nopții.

Scot din raft volumele lui Nazim. Fac din ele zid de apărare împotriva absurdului, a suferinței, a morții. Nu reușesc. Și totuși.

„Să știți să mori — ca oamenii să poată să trăiască.”

Chiar oamenii al căror chip nu-lai văzui vreodată — Și-n timp ce mori, tu să îți dai seama

Ca nu-i nimic mai frumos, Nimic nu-ă mai adevărat decât viața.”

Versurile lui, puterea inimii lui își revărsă în mine puterea, lacrimile, din olipa asta, sînt mai limpede. Fîm ele încerc să răzîd, să reconstruiesc, din zăbătură de imagini răsărite, făptura de lumină a poetului, a omului, a prezentului.

Înalt, masiv, un cap imperial. Parul creț, blond, ochi de un albastru intens. Un zîmbet cordial, maniere simple, tovarășești, directe. Deschis, transparent, spre mine apărut Nazim Hikmet, de prima dată cînd l-am cunoscut, în 1951.

România era prima țară unde poezia după o detențiune de 12 ani în temnițele Turciei, detențiune pe care o datoră luptei sale nelăncinate pentru cauza poporului său, pentru o Turcie liberă și democratică și după o evadare plină de primejdii.

Era după o lungă campanie, dusă în presa progresistă de pretutindeni, pentru eliberarea poetului, grav bolnav de cord. Forțele lui, spărite în Uniunea Sovietică și în țările de democrație populară în tinerele de mase,

„Nu trăi pe acest pîmînt ca un chihăris...”

Trăiește pe lume
Ca și cum ar fi casa tatălui tău.
Creați în seminte
În pășuni, în mare,
Dar înainte de toate să crești în om.
Iubește sorul, mașina și cartea.
Dar înainte de toate iubește
omul.”

În ce loc l-am văzut prima dată, nu-mi amintesc.

Tu murea și dintr-o dată a venit în România. Tu ai acceptat la Gara de Nord împotriva să apară contructiile noi, moderne ale Bucureștilor. Tu ai Nazim și strămoșii tăi. Era înecat. Era feroc de înalt îndrăgostit simplă și armonioasă, găsită de arhitecții noștri.

Clădire arhitecților romîni!

„Și arhitecții și arhitecții ce-au pus proiectele-nărăzneau pe hîrtie.”

scrie mai tîrziu Nazim, într-o înfrîntă poetică, ce exprima dragostea și admirația lui pentru România socialistă.

Am eret și se bucura de tot ce-i frumos, de toate victoriile, mari, și mici ale frontului nostru socialist. Tu și țigera cînd dădea de vrea scurse, de vrea răsunet mardar a tîrziu.

Am pălăma, trăisă latona. Său că are un scurt răstimp. Lucra cu toate îndrăgostit, supănat, și prim vîntă breacă, imina bîlnăv.

Lam văzut în Moscova, scriind, în cîeva zile, o piesă pe care o purta de multă ani în mîna, o piadă de pe Marea Revoluție din Otomanșir. Învălu în plod, pe terasa palatului, sau într-un feteșiu, pe poartă, dicta toată ziua.

Lam revăzut anul trecut. Ne-am spus la revădere într-o seară, la Athene Palace. Fusesc din nou oșpetele țării noastre la aniversarea lui Caragiale. Îl admiră profund. Se amana copios la comorile lui. Umorul lui Nazim, înfrînt de lirism, era scambil în existență și forta excepțională a umorului și sarcasmului marelui nostru Caragiale.

Am stat mult de vorbă, la masă, împreună cu alți prieteni. Se făcuse seară tîrziu. Era în ajunul plecării. Trebuia să urc la camera să-și încă bagajele pentru a doua zi. „La revădere — la Moscova sau la București?” — Împărsfiera, stambelul... Silueta lui masivă a apărut pentru ultima dată în cadrul ușii. Cum a futură mîna? A futură-o? Nu mai sînt sigură.

Ce spune Nazim în poezia lui „Fețița moartă” — fețița de la Hiroșima? Că anii trec dar ca și-a avea mureau șapte ani, că „moart, copilul nu mai crește...”

Nici tu, Nazim, nu vei împărsfieri. Am căștile tale lîngă mine. Știu că mii de prieteni, de oameni care te iubesc, și-ți iubesc poezia, au căștile tale, acum, lîngă ei.

Desupra noastră se apăsă frumosul tău cap, masiv, cu părul blond acum doisprezece ani, azi cenușiu și fața brăzdată și lîngă a unui tîrziu de 60 de ani; ochii tăi plini de luciditate, de umor, de melancolie, de energie, de încredere, de dragostea lor cea mare, de flacăra Revoluției.

„Nu se poate!” am strigat în inima mea. — „Ce-i asta? a murit Nazim?”

Absurdul coplesitor se zăbăcea încolo și-ncoace, clopot gigantic învâlmuit de o alarmă nefreasca, de nu știu ce eclipsă. Clopotul nemilos dangănea, mă împresoară în vâzduhul lui metalic, acoperă totul; și viscolul acesta sonor, haotic, cu limbi de oțel care izbesc oșul pieptului, și se împărsfienesc ecouri multiple, dureroase, sînt eu. Sînt sufocînta pe care vîntea absurdă a dezbătătoare în mine. Și nea-mă zăbat dintr-o parte în alta, fără liniște, în puterea nopții.

Scot din raft volumele lui Nazim. Fac din ele zid de apărare împotriva absurdului, a suferinței, a morții. Nu reușesc. Și totuși.

„Să știți să mori — ca oamenii să poată să trăiască.”

Chiar oamenii al căror chip nu-lai văzui vreodată — Și-n timp ce mori, tu să îți dai seama

Ca nu-i nimic mai frumos, Nimic nu-ă mai adevărat decât viața.”

Versurile lui, puterea inimii lui își revărsă în mine puterea, lacrimile, din olipa asta, sînt mai limpede. Fîm ele încerc să răzîd, să reconstruiesc, din zăbătură de imagini răsărite, făptura de lumină a poetului, a omului, a prezentului.

Înalt, masiv, un cap imperial. Parul creț, blond, ochi de un albastru intens. Un zîmbet cordial, maniere simple, tovarășești, directe. Deschis, transparent, spre mine apărut Nazim Hikmet, de prima dată cînd l-am cunoscut, în 1951.

România era prima țară unde poezia după o detențiune de 12 ani în temnițele Turciei, detențiune pe care o datoră luptei sale nelăncinate pentru cauza poporului său, pentru o Turcie liberă și democratică și după o evadare plină de primejdii.

Era după o lungă campanie, dusă în presa progresistă de pretutindeni, pentru eliberarea poetului, grav bolnav de cord. Forțele lui, spărite în Uniunea Sovietică și în țările de democrație populară în tinerele de mase,

„Nu trăi pe acest pîmînt ca un chihăris...”

Trăiește pe lume
Ca și cum ar fi casa tatălui tău.
Creați în seminte
În pășuni, în mare,
Dar înainte de toate să crești în om.
Iubește sorul, mașina și cartea.
Dar înainte de toate iubește
omul.”

În ce loc l-am văzut prima dată, nu-mi amintesc.

Tu murea și dintr-o dată a venit în România. Tu ai acceptat la Gara de Nord împotriva să apară contructiile noi, moderne ale Bucureștilor. Tu ai Nazim și strămoșii tăi. Era înecat. Era feroc de înalt îndrăgostit simplă și armonioasă, găsită de arhitecții noștri.

Clădire arhitecților romîni!

„Și arhitecții și arhitecții ce-au pus proiectele-nărăzneau pe hîrtie.”

scrie mai tîrziu Nazim, într-o înfrîntă poetică, ce exprima dragostea și admirația lui pentru România socialistă.

Am eret și se bucura de tot ce-i frumos, de toate victoriile, mari, și mici ale frontului nostru socialist. Tu și țigera cînd dădea de vrea scurse, de vrea răsunet mardar a tîrziu.

Am pălăma, trăisă latona. Său că are un scurt răstimp. Lucra cu toate îndrăgostit, supănat, și prim vîntă breacă, imina bîlnăv.

Lam văzut în Moscova, scriind, în cîeva zile, o piesă pe care o purta de multă ani în mîna, o piadă de pe Marea Revoluție din Otomanșir. Învălu în plod, pe terasa palatului, sau într-un feteșiu, pe poartă, dicta toată ziua.

Lam revăzut anul trecut. Ne-am spus la revădere într-o seară, la Athene Palace. Fusesc din nou oșpetele țării noastre la aniversarea lui Caragiale. Îl admiră profund. Se amana copios la comorile lui. Umorul lui Nazim, înfrînt de lirism, era scambil în existență și forta excepțională a umorului și sarcasmului marelui nostru Caragiale.

Am stat mult de vorbă, la masă, împreună cu alți prieteni. Se făcuse seară tîrziu. Era în ajunul plecării. Trebuia să urc la camera să-și încă bagajele pentru a doua zi. „La revădere — la Moscova sau la București?” — Împărsfiera, stambelul... Silueta lui masivă a apărut pentru ultima dată în cadrul ușii. Cum a futură mîna? A futură-o? Nu mai sînt sigură.

Ce spune Nazim în poezia lui „Fețița moartă” — fețița de la Hiroșima? Că anii trec dar ca și-a avea mureau șapte ani, că „moart, copilul nu mai crește...”

Nici tu, Nazim, nu vei împărsfieri. Am căștile tale lîngă mine. Știu că mii de prieteni, de oameni care te iubesc, și-ți iubesc poezia, au căștile tale, acum, lîngă ei.

Desupra noastră se apăsă frumosul tău cap, masiv, cu părul blond acum doisprezece ani, azi cenușiu și fața brăzdată și lîngă a unui tîrziu de 60 de ani; ochii tăi plini de luciditate, de umor, de melancolie, de energie, de încredere, de dragostea lor cea mare, de flacăra Revoluției.

Maria BANUȘ
3-4 Iunie 1963

Tara noastră, noi scriitorii din România, pierdem prin moartea sa un prieten bun și credincios.

Nazim Hikmet și-a înscris pe vezi numele în inimile noastre și pe tabloul de înnoțat al omenirii progresiste, iar opera rămîne pururi moștenite de mare preț generațiilor ce vin.

Memorie veșnică și glorie marelui cîntăreț al înfrîntării omenestii și al păcii, Nazim Hikmet!

Mihai BENIUC
Președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romîna

„Nu se poate!” am strigat în inima mea. — „Ce-i asta? a murit Nazim?”

Absurdul coplesitor se zăbăcea încolo și-ncoace, clopot gigantic învâlmuit de o alarmă nefreasca, de nu știu ce eclipsă. Clopotul nemilos dangănea, mă împresoară în vâzduhul lui metalic, acoperă totul; și viscolul acesta sonor, haotic, cu limbi de oțel care izbesc oșul pieptului, și se împărsfienesc ecouri multiple, dureroase, sînt eu. Sînt sufocînta pe care vîntea absurdă a dezbătătoare în mine. Și nea-mă zăbat dintr-o parte în alta, fără liniște, în puterea nopții.

Scot din raft volumele lui Nazim. Fac din ele zid de apărare împotriva absurdului, a suferinței, a morții. Nu reușesc. Și totuși.

„Să știți să mori — ca oamenii să poată să trăiască.”

Chiar oamenii al căror chip nu-lai văzui vreodată — Și-n timp ce mori, tu să îți dai seama

Ca nu-i nimic mai frumos, Nimic nu-ă mai adevărat decât viața.”

Versurile lui, puterea inimii lui își revărsă în mine puterea, lacrimile, din olipa asta, sînt mai limpede. Fîm ele încerc să răzîd, să reconstruiesc, din zăbătură de imagini răsărite, făptura de lumină a poetului, a omului, a prezentului.

Înalt, masiv, un cap imperial. Parul creț, blond, ochi de un albastru intens. Un zîmbet cordial, maniere simple, tovarășești, directe. Deschis, transparent, spre mine apărut Nazim Hikmet, de prima dată cînd l-am cunoscut, în 1951.

România era prima țară unde poezia după o detențiune de 12 ani în temnițele Turciei, detențiune pe care o datoră luptei sale nelăncinate pentru cauza poporului său, pentru o Turcie liberă și democratică și după o evadare plină de primejdii.

Era după o lungă campanie, dusă în presa progresistă de pretutindeni, pentru eliberarea poetului, grav bolnav de cord. Forțele lui, spărite în Uniunea Sovietică și în țările de democrație populară în tinerele de mase,

„Nu trăi pe acest pîmînt ca un chihăris...”

Trăiește pe lume
Ca și cum ar fi casa tatălui tău.
Creați în seminte
În pășuni, în mare,
Dar înainte de toate să crești în om.
Iubește sorul, mașina și cartea.
Dar înainte de toate iubește
omul.”

În ce loc l-am văzut prima dată, nu-mi amintesc.

Tu murea și dintr-o dată a venit în România. Tu ai acceptat la Gara de Nord împotriva să apară contructiile noi, moderne ale Bucureștilor. Tu ai Nazim și strămoșii tăi. Era înecat. Era feroc de înalt îndrăgostit simplă și armonioasă, găsită de arhitecții noștri.

Clădire arhitecților romîni!

„Și arhitecții și arhitecții ce-au pus proiectele-nărăzneau pe hîrtie.”

scrie mai tîrziu Nazim, într-o înfrîntă poetică, ce exprima dragostea și admirația lui pentru România socialistă.

Am eret și se bucura de tot ce-i frumos, de toate victoriile, mari, și mici ale frontului nostru socialist. Tu și țigera cînd dădea de vrea scurse, de vrea răsunet mardar a tîrziu.

Am pălăma, trăisă latona. Său că are un scurt răstimp. Lucra cu toate îndrăgostit, supănat, și prim vîntă breacă, imina bîlnăv.

Lam văzut în Moscova, scriind, în cîeva zile, o piesă pe care o purta de multă ani în mîna, o piadă de pe Marea Revoluție din Otomanșir. Învălu în plod, pe terasa palatului, sau într-un feteșiu, pe poartă, dicta toată ziua.

Lam revăzut anul trecut. Ne-am spus la revădere într-o seară, la Athene Palace. Fusesc din nou oșpetele țării noastre la aniversarea lui Caragiale. Îl admiră profund. Se amana copios la comorile lui. Umorul lui Nazim, înfrînt de lirism, era scambil în existență și forta excepțională a umorului și sarcasmului marelui nostru Caragiale.

Am stat mult de vorbă, la masă, împreună cu alți prieteni. Se făcuse seară tîrziu. Era în ajunul plecării. Trebuia să urc la camera să-și încă bagajele pentru a doua zi. „La revădere — la Moscova sau la București?” — Împărsfiera, stambelul... Silueta lui masivă a apărut pentru ultima dată în cadrul ușii. Cum a futură mîna? A futură-o? Nu mai sînt sigură.

Ce spune Nazim în poezia lui „Fețița moartă” — fețița de la Hiroșima? Că anii trec dar ca și-a avea mureau șapte ani, că „moart, copilul nu mai crește...”

Nici tu, Nazim, nu vei împărsfieri. Am căștile tale lîngă mine. Știu că mii de prieteni, de oameni care te iubesc, și-ți iubesc poezia, au căștile tale, acum, lîngă ei.

Desupra noastră se apăsă frumosul tău cap, masiv, cu părul blond acum doisprezece ani, azi cenușiu și fața brăzdată și lîngă a unui tîrziu de 60 de ani; ochii tăi plini de luciditate, de umor, de melancolie, de energie, de încredere, de dragostea lor cea mare, de flacăra Revoluției.

TELEGRAMĂ

UNIUNEA SCRITORILOR SOVIETICI
Moscova
strada Vorovskîi, nr. 52

Ne-a îndurerat profund înțelegerea din viața a lui Nazim Hikmet. Prin moartea sa, nu numai prietenii săi, nu numai un popor, ci timpul nostru suferă o pierdere. Prin el, rîndurile omenirii îndreptate cu fața spre viitor pierd pe unul dintre cei mai de seamă poeți contemporani, unul din cei mai nelăncinate luptători pentru libertate, în numele revoluției, sub stăgurile leniniste, unul din cei mai statornici și mai aprigi apărători ai cauzei păcii în lume.

Heinrich Böll, Günther Grass, Erich Kuby, Wolfgang Weyrauch, Hans Werner Richter, Martin Walser, Christian Geisler, Hans Magnus Enzensberger, Ingeborg Bachman, Nelly Sachs, Karludvig Opitz, Günther Weisenborn, Wolfgang Koepen și încă alți douăzeci de scriitori sînt socotiți dincolo de hotarele Germaniei federale drept personalități cele mai reprezentative pentru literatura contemporană vest-germană. Fîm și

Leonhard Frank și Einstein, suspendarea revistei cu titlul subversiv... „Die Kultur” (Cultura). Fritz von Unruh, care în 1961 a trebuit să emigreze pentru a treia oară, explica într-o conferință ținută în fața a 700 de locuitori din Berlinul de Vest: „...Mereu s-a încercat, cu un zîmbet subțire de cinism, să ni se nege dreptul la viață strîngîndu-se: Trăiește periculos; Forța e drept; Războiul e părtinile tuturor lucrurilor!”

wilhelmiană, din Germania lui Hitler, sau din R.F.G. și fuga din Germania a unui Goethe sau Hölderlin, izgoniți din patria lor și în ultimă instanță de scriba pe care le-o inspira „mizeria germană”. Toți acești scriitori iluștri și-au scris operele nu pentru Germania oficială, ci în cluda existenței acesteia și adeseori împotriva ei. Dufhues este moștenitorul demn al auzătorilor și închinătorilor care au urmărit orice spirit liber în Ger-

meaia tîrzi de onoare. Ei erau toți „stricați din punct de vedere intelectual”, înstrăinați, „lipsiți de inimă”, „desrădăcinați”, cum îl numea începînd din 1933, „știința literară” nazistă, aceasta numai pentru că lu-beau arzător Germania și sufereau pentru fața minjita a „mamei lor încărîmțite”. Autoexilații au creat o adevărată tradiție a literaturii pam-fletare. După războiul de 30 de ani Grimmshausen a scris „Lacrimile patriei în 1833”, ca peste o jumătate de veac Becher să scrie „Lacrimile patriei în 1933”, iar Enzensberger, par-rodind „Oda Germaniei” a lui Hol-derlin să exclame azi: „Germanie, blestemată inimă a popoarelor/vor-bită de rău printre toți oamenii sim-pli!” Nu e de mirare că dl. Dufhues și cel de o seamă cu el miros în a-semenea versuri „trădarea de țară”. Poeziile lui Enzensberger sînt „tră-darea de țară”, dar a țării militariz-tilor și revanșarzilor. Cele două vo-lume de versuri „În apărarea lupi-rii” (1957) și „Gratul țării” (1960) sînt pline de atacuri mușcătoare împo-triva Germaniei federale, împotriva „cazanului cu sînge” în care totul „înaintează, dar nu progresează”.

„LOGICA” DOMNULUI DUFHUES

fasciști la Lippolberg este curios ap-preciat. Orice ar părea de curioz al Dufhues nu este de loc revoltat împo-triva acestor stări de lucruri și nu citează nici unul din numele amînți-te mai sus.

Logica e în grea suferință în R.F.G. Dacă dăm curs acestei logici vedem a d-lui Dufhues, ajungem la strania constatare că în Republica de la Bonn cultura vest-germană este amenințată de cultură!

De aproximativ un an a emigrat în Norvegia și cel mai talentat poet al tineretului generații hamburghezului Hans Magnus Enzensberger. Este pînă în prezent ultimul caz cunoscut al unei „tradiții” seculare în Germania. Cercetarea istoriei emigrației germa-ne și a cauzelor ei ar fi o temă deo-sebit de interesantă pentru istorio-grafia literară. Ar trebui, de exemplu, în acest caz luși în considerare nu numai emigrații politice Heine, Börne, sau Büchner, emigrația din Germania

Dieter SCHLESK

Reportaj liric despre România

Și la Cairo-am fost în acest an, dar soare am mîncat la București; era-n căpșuni, în roșii și cireși, era în umbra teilor, de miere, și în șerbetul răcoros de piersici.

Cu arborii-am intrat în București; ei asaltau din cele patru vînturi asfaltul, caldarîmul și betonul și șușneaua betonu-asfaltul, caldarîmul.

Tristețea omului fără copac e ploaia ce moare prăbușindu-se în el. Am cunoscut un biet copac și eu în curtea strîmțată a unei închisori; doar el știa ce taine-ascund în mine și-o mină de-ajutor mi-a-nțins la greu.

La București eu case noi văzui-am, clădiri cu arcuri de curcubeu, clădiri-cascade-n clipele-aurorii; sus, la Brașov, ele creșteau pe munții, la fîrmlu mării se-nîndeau ca marea de la Mamaia la Mangalia, spre sud. Havuze-a' bucuriilor — clădiri, și liniște de rufe-amidonate.

Cinstire arhitecților romîni! ...Și ochilor și miinilor ce-au pus proiectele-nărăzneau pe hîrtie. Vouă, pietrari, cinstire, și timplari, montari, zugravii, fierari și betonști, geamgiilor care montară cerul în golul din ferestre, tuturor!

Cinstire Comitetului Central! Iluminate-s casele de oameni. Deci bună dimineața, muncitori, calculatori ai planului de stat, copiii și bunilor bunici, acestor fete — ramuri de mîslin! La ușa voastră-am vrut să bat, să gust din bors, din mămăligă și friptură, am vrut să văd volumele din raft poate-nilneam și numele-mi pe-o carte; am vrut să șed, lîngă-aparatul vostru cîntîri din Anatolia s-ascult...

En ele o tristețe fîrînească dar și tîrie e și eroism.

Cu-autostrăzile-am plecat din București. Un drum cu plopi ducea în zare plopii; tractoare romînești ca niște turme și cîmpuri largi fesute-ntr-un covor.

Ah, Anatolia mea, ne mai desparte doar zboru-a două-aripi de avion... Tu, traisă, goală, spartă, spinzîrînd pe umerii țărănilor mei supți de friguri. Anatolia mea dragă, pe unde ești? Poate că ești departe de mine, la distanță de-un mormînt...

Soției îi priește România; afit de-albastre-s genele-i albastre, se-nnoace-acum la Moscova purtînd în pîrul ei tot cerul rîmesc, în pîrul ei ca paiul, unde-ascuns e-un pieptu cu amurguri de turcoaz; pe buze duce sarea Mării Negre.

Viața-i frumusețe dacă-o-mparți cu cineva. În România, da, cu împărjit-o oamenii cu mine.

1962
În romînește de TEODOR BALȘ

NAZIM HIKMET DESPRE CARAGIALE

Zilele trecute, pentru a doua oară, am văzut „O scrisoare pierdută”. După spectacol, plimbîndu-mă pe minunatele străzi ale Bucureștilor cu prietenul meu Zavadski, gîndurile mele se întorceau mereu spre piesa lui Caragiale. Satira lui nu este numai o lupă menită să mărească imaginile. Caragiale este și un poet, un filosof, un visător, pentru că născuște spre ample generalizări, spre adevărate stărueri artistice. Personajele din „O scrisoare pierdută” sînt oameni vii și totodată niște măști. În această piesă se îmbină în mod genial o viziune clasică și una modernă, într-o sinteză de un profund realism.

Personajele „Scrisorii pierdute” trăiesc într-o anumită țară, într-o epocă bine determinată. Dar, totodată, ele trăiesc în toate timpurile și în toate țările unde a existat sau există capitalismul.

Cred că dramaturgiul din a doua jumătate a secolului XX au de învățat multe de la acest genial flu al poporului romîn. Pentru unii, el ar putea servi drept pîndă a felului cum trebuie luptat împotriva ordinii capitalist, acolo unde ea există încă; pentru alții, ca modal de combatere a unor reziduii capitaliste care mai dăinuie, în conștiința oamenilor, în ordinea socială. Mie, lecția lui Caragiale mi-a folosit în lupta pe a-mîndouă aceste fronturi. De aceea, îl mulțumesc din tot sufletul.

Iubitul vostru frate comunist

Iubitul vostru frate comunist de zece ani e zăvorît și-nchis în temnița din Brussa. Cu inima în mîini, un scut vrăjît, pe culme, sus, veghează neclîntit — în temnița din Brussa. Pămîntul rădăcina-i împresoară, ca Bedreddin își duce-a lui povară în temnița din Brussa. Și cîntul lui nu poate fi ucis, nu și-a pierdut rivnitul paradis în temnița din Brussa.

1948

Bun rămas, prieteni

Rămîneți cu bine, prieteni, bun rămas... Plec ducînd chipul vostru în adîncul sufletului și lupta noastră ne-nfrîntă sub frunte. Rămîneți cu bine, prieteni, bun rămas...

Nu vă-șirați pe fîrm, cu nasul în pămînt, asemeni păsărilor din cărțile poștale. Nu-mi fluturați baiste. Nu-i nevoie. În ochii voștri mă răsfrîng întreg din cap pînă-n picioare. Iubiiții mei,

frații de luptă, tovarășii de muncă — bun rămas! Adio, fără vorbe! Noaptea-și va trage zăvoarele la porți, anii-și vor fese pinzele la ferestre și eu voi înțona mereu cîntecul meu de-nchisoare ca pe-un cîntec de luptă. Ne vom întîlni, prieteniți mei, ne vom revedea.

Vom suride împreună soarelui, și unul lîngă altul vom fi în bălății. Iubiiții mei, frații mei de luptă, tovarășii de muncă — bun rămas!...

1931

Secolul XX

— De ne-am culca și-am adormi și ne-am trezi peste un veac, iubitul meu... — De ce? Nu vreau să fug și dezertor nu vreau să fiu. Nu mă-nspăimîntă veacul meu, veacul acesta jalnic și mare. Și niciodată n-o să-mi pară rău că am venit pe lume prea devreme. De veacul meu

nu mi-e rușine, nu mi-e teamă. Sînt fiu-acestui veac pe care-l laud, — că sînt aicea unde sînt, sînt mîndru: în rîndurile celor care luptă pentru o lume nouă.

— Dar poate peste-un veac, iubitul meu... — Peste un veac de-acum încolo? Nu. Mult mai curînd și, peste orice piedică, aceste zile vor pieri trezindu-se din nou la viață și spre sfîrșitul lui va străluci, încununat de frumusețe, veacul acesta, veacul meu, această noapte-ngrozitoare în care aurora se zămislește-n chinuri, va străluci sub pulberea de raze ca ochii tăi, ca ochii tăi, Hatce.

1948

În romînește de VIRGIL TEODORESCU

COMITETUL DE REDACȚIE

Teodor Balș; Ov. S. Crohmăniceanu (redactor șef adjunc); S. Damlan; Ștefan Gheorghiu (redactor șef adjunc); Eugen Simion; Al. I. Ștefănescu; Tiberiu Ulan (redactor șef); Harelamb Zîncă (secretar general de redacție).